

אתרוגי קלבריא ואתרוגי ארץ ישראל

תשובת מהר"י פאדווא בשו"ת הרמ"א סי' קכו

ע"ד האתרוגים המורכבים בלימוניי, זיל קרי בי רב הוא בארצנו שלא לצאת בו אפילו ע"י הדחק ... ממחוז פוליי באים אתרוגים אשר אנחנו מסופקים בהם, ושנה זו רוב האתרוגים שלנו היו ממחוז ההוא. ואני כותב למכ"ת ג' סימנים אשר תוכל להכיר בהם המורכבים הגדלים בארצנו, כי מפוליי יוכלו לבא אליכם, כי רב מכם הדרך. הסימן הא' הוא, כי המורכבים הם חלקים, ולא אתרוגים בליטות קטנות בכל גופם וגובה להם. הב' כי המורכבים העוקץ בולט ועוקץ האתרוג שוקע. הג' הוא, כי תוך המורכב דהיינו המיץ רחב והמוהל שלו רב והקליפה התיכונה קצרה, ובאתרוג הוא להפך כי הקליפה רחבה והתוך קצר והוא כמעט יבש, וסימנים אלו מובהקים אצלנו.

שו"ת ב"ח סי' קלו

וע"ד האתרוג שנטלו היחור של האתרוג ונרכב באילן של רימון או שאר מינים וגדלו בו האתרוגים ... והכשרתו מטעם שלא נזכר פסולו במשנה.

שוע"ר סי' תרמח סל"א

אתרוג המורכב, דהיינו שהרכיבו ענף מאילן אחר לתוך אילן האתרוג וגדל מהן מין הדומה לאתרוג פסול, שזה אינו אתרוג כלל אלא הוא בריה בפני עצמה. וארבעה סימנים יש להבחין בין האתרוג המורכב מלימוניי לאתרוג, האחד כי המורכב הוא חלק ולהאתרוג יש בליטות קטנות בכל גופו וקצת גובה להן, השני המורכב עוקצו שהוא תלוי בו באילן הוא בולט ועוקץ האתרוג שוקע, השלישי כי תוך של המורכב דהיינו הגוף הוא רחב ומוהל שלו רב והקליפה התיכונה דהיינו קליפה העבה שבאתרוג היא אינה עבה כל כך במורכב כמו באתרוג, שהקליפה עבה מאוד ותוך שלו קצר ואין בו מוהל רב, הרביעי שבאתרוג הגרעינין שבתוכו זקופים לאורך ובמורכב הגרעינין הן מושכבין לרחבו.

שו"ת בית אפרים או"ח סי' נו

הם מדברים על אתרוגים מורכבים ... משא"כ אם אחר שהורכב היחור של אתרוג באילן האחר ויגדל וילך הלך וגדל עד כי גדל בדים וישלח פארות, וזו דרכם ליטול אח"כ משם יחורים לנוטעם ולהבריכם, והם גדלים מאליהם ועושים פרי עץ הדר כחפצם ... ואחר שהורכב שוב תולדתו כיוצא בו, וכל נטיעות שנוטעין ממנו הוא כמותו לצמוח יפה פרי תואר.

אגרות קודש אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ח"ו אגרת א'קלד

לפי דעתי אתרוגי קאלאבריע אין למעלה מהם. ולבד אתרוגי קאלאבריע, בודאי אתרוגי ארץ ישראל הבאים מאדם חשוב שמכירים אותו ונאמנותו, למעלה הרבה באין ערוך מאתרוגי קארפי.

אגרות קודש ח"ג אגרת תקצ

מנהג חסידי חב"ד לקחת לדי' מינים את האתרוגים הגדלים בדרום איטליא ונקראים בשם "קאלאברער" ע"ש מקום גידולם, או בשם "יאנובער", ע"ש העיר שמשם היו שולחים אותם מלפנים. בשנים האחרונות היו קונים אותם אצל האחים קרעה בגינוא, ועל אתרוג כזה הי' מברך ג"כ כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ.

– לענין אתרוגים מקאלאבריא, שהיא הנקראת בדרז"ל איטליא של יון, יש להעיר ג"כ מבראשית רבה (פס"ז, ו) משמני הארץ יהי מושבך זו איטליא של יון (כך היא גירסת רש"י עה"ת שם), רמב"ם סוף הל' איסורי המזבח: כל חלב להווי' וגוי', משנה ריש ביכורים: אין מביאים כו' מפירות שבעמקים כו'.

אגרות קודש ח"ג אגרת ד'שפא

ובמ"ש אודות נטיעת שתילי אתרוגים קלברה באה"ק ת"ו הנה גם עתה, לדעתי אינו בדומה לאתרוגי קלברה עצמם, ורק שסר בזה הענין דהרכבה, כנראה משיחות נשיאינו רבוה"ק, הי' בענין אתרוגי קלברה לא רק החשש דהרכבה. וכמובן גם מפתגם הידוע של רבנו הזקן אשר כשאמר הקב"ה ולקחתם לכם וגוי' שלחו שליח לקלברה והביאו משם אתרוגים. וכבר כתבתי במקום אחר (הועתק בהערות לקונטרסי תשרי) הטעם גם ע"פ נגלה, כי קלברה היא איטליא של יון שהיא משמני הארץ, וכדאי במד"ר על פסוק זה, ולכן חל ע"ז הציווי כל חלב להי' וכדרשת הרמב"ם סוף הל' איסורי מזבח, וע"ד אין מביאין בכורים אלא וכו'.

אליעזר גולדשמיד, תחומין ב ע' 136

האתרוג המורכב לא נזכר במקורות התלמודיים ... יתכן שלא היו באותה תקופה בארץ ישראל ובבל מיני הדר אחרים שעליהם ניתן להרכיב את האתרוג, כי מיני ההדר האחרים חדרו למזרת התיכון רק במשך ימי הביניים.